

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЧЕРНИШ ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., професор
_____ Чальцева О.М.
« _____ » _____ 20__ р.

**МОДЕЛІ ПАРТІЙНОГО ДОМІНУВАННЯ В АЗІЇ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЛДП У ЯПОНІЇ ТА ПАП У СІНГАПУРІ**

Спеціальність 052 Політологія
Бакалаврська робота

Науковий керівник:
Іваницька О.П., професор кафедри
політології та державного управління,
д. іст. наук, проф.

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОМІНАНТНИХ ПАРТІЙ.....	6
1.1. Поняття та типологія систем із домінантною партією в контексті азійської моделі розвитку.	6
1.2. Ключові фактори політичного довголіття та стабільності правлячих партій.	10
РОЗДІЛ 2. ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ (ЛДП) ЯПОНІЇ: ФЕНОМЕН ДЕМОКРАТИЧНОГО ДОМІНУВАННЯ.....	16
2.1. Еволюція «Системи 1955 року» та історичні витоки домінування ЛДП.	16
2.2. Внутрішня організація: фракційність та система «Залізного трикутника». ..	19
2.3. Електоральні стратегії та механізми адаптації партії до політичних змін.....	24
РОЗДІЛ 3. ПАРТІЯ НАРОДНОЇ ДІЇ (ПАП) У СІНГАПУРІ: ТЕХНОКРАТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЬ.....	28
3.1. Ідеологічні засади прагматизму та концепція «соціального контракту».	28
3.2. Механізми електорально-адміністративного контролю та принципи меритократії.	30
РОЗДІЛ 4. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ДОМІНУВАННЯ ЛДП ТА ПАП	34
4.1. Спільні риси та інституційні відмінності японського та сінгапурського кейсів.....	34
4.2. Реакція домінантних партій на сучасні виклики та їх роль у політичній теорії.	36
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	43

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасній політичній науці питання стабільності політичних режимів, інституційної стійкості та ефективності державного управління посідають центральне місце. На тлі глобальної кризи класичних двопартійних моделей західного типу особливий дослідницький інтерес викликають системи з домінантною партією. У таких системах одна політична сила протягом десятиліть стабільно утримує владу, забезпечуючи високі темпи економічного зростання, внутрішній правопорядок та соціальну згуртованість суспільства за наявності легальної опозиції.

Азійський регіон став унікальним історичним майданчиком для формування подібних систем. Тут партійне домінування інтегрувалося в так звану «азійську модель розвитку», де пріоритет модернізації та технократичної ефективності переважає над класичною ліберальною конкуренцією.

Порівняльний аналіз Ліберально-демократичної партії (ЛДП) у Японії та Партії народної дії (ПАП) у Сінгапурі є надзвичайно актуальним, оскільки ці два кейси демонструють принципово різні інституційні шляхи до досягнення однієї мети - тривалого політичного довголіття. Японська модель ілюструє феномен «м'якого» домінування всередині зрілої ліберальної демократії (поліархії), що спирається на внутрішню фракційність, патронажні мережі та неформальні зв'язки з великим бізнесом. Натомість сінгапурський кейс репрезентує гібридну, електорально-авторитарну модель, яка базується на радикальному ідеологічному прагматизмі, безальтернативній меритократії, жорсткому правовому контролі опозиційного поля та специфічному «соціальному контракті» між соціумом та державою.

Дослідження цих моделей у компаративній перспективі, особливо у зрізі їхньої реакції на електоральні та соціополітичні виклики останніх років (2024-2026 рр.), дозволяє переосмислити універсальність західних транзитологічних концепцій і глибше збагнути механізми адаптації незахідних суспільств до викликів глобалізації.

Об'єкт дослідження - політичні системи з домінантною партією в країнах Східної та Південно-Східної Азії.

Предмет дослідження - інституційні особливості, ідеологічні засади, електоральні стратегії та механізми адаптації Ліберально-демократичної партії у Японії та Партії народної дії у Сінгапурі в порівняльній перспективі.

Мета роботи полягає у виявленні спільних рис та специфічних інституційних відмінностей у моделях партійного домінування Японії та Сінгапуру, а також у визначенні чинників, що забезпечують їхню тривалу політичну гегемонію на сучасному етапі.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Розкрити теоретико-методологічні підходи до дефініції систем із домінантною партією та виділити специфіку їхнього функціонування в контексті азійської моделі розвитку.
2. Визначити ключові теоретичні фактори політичного довголіття та стабільності правлячих партій.
3. Проаналізувати історичні умови еволюції «Системи 1955 року» та організаційну структуру ЛДП в Японії, зокрема роль внутрішніх фракцій та системи «Залізного трикутника».
4. Дослідити ідеологічні засади прагматизму, принципи меритократії та механізми електорально-адміністративного контролю ПАП у Сінгапурі.
5. Здійснити компаративний аналіз інституційного дизайну, методів взаємодії із соціумом та економічної філософії японського та сінгапурського кейсів.
6. Оцінити реакцію ЛДП та ПАП на сучасні кризи та політичні трансформації у період 2024-2026 років, визначивши їхнє значення для розвитку політичної теорії.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становить комплекс загальнонаукових та спеціальних методів політичного аналізу. Застосування системного підходу дозволило розглянути домінантні партії як складні адаптивні системи, інтегровані в державний апарат та соціум. Історико-

генетичний метод використано для відстеження витоків формування «Системи 1955 року» в Японії та становлення ПАП після здобуття Сінгапуром незалежності. Структурно-функціональний метод допоміг з'ясувати роль неформальних інститутів (фракцій хабацу, мереж коенкай, практики амакударі). Головним методом роботи виступає порівняльний аналіз (компаративістика), за допомогою якого здійснено крос-національне зіставлення демократичної та гібридної моделей домінування за визначеними критеріями.

Наукова новизна роботи полягає у систематизації та актуалізації даних щодо трансформації моделей партійного домінування в Азії з урахуванням найновіших політичних подій 2024-2026 років (таких як транзит влади до лідерів четвертого покоління 4G в Сінгапурі під керівництвом Лоренса Вонга та неоконсервативний поворот у ЛДП під проводом Санае Такаїті). У роботі доведено, що попри відмінності правових режимів, обидві моделі демонструють конвергенцію в прагненні зберегти монополію через інституційне поглинання опозиційного порядку денного.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, чотирьох розділів (поділених на 7 підрозділів), висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи відповідає встановленим академічним стандартам.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОМІНАНТНИХ ПАРТІЙ

1.1. Поняття та типологія систем із домінантною партією в контексті азійської моделі розвитку.

У сучасній політичній науці система з домінантною партією визначається як категорія партійних систем, де одна політична сила протягом тривалого часу (зазвичай понад три виборчі цикли поспіль) стабільно утримує виконавчу та законодавчу владу, попри наявність легальної опозиції та проведення регулярних виборів.

Дослідження сучасного політичного процесу та трансформацій партійних систем вимагає чіткого теоретичного осмислення феномену, коли за умов формального існування інституту виборів одна політична сила монополізує владний ресурс на тривалий історичний період. У політичній науці для опису цього явища використовують категорію «система з домінантною партією» або «переважаюча партійна система».

Теоретичні витoki концептуалізації домінантних партій закладені в класичній праці М. Дюверже, який зазначав, що домінантна партія відрізняється від звичайної мажоритарної сили тим, що вона стає уособленням цілої епохи, а її доктрина на певний час збігається з національним духом та загальносуспільним інтересом [11, р. 415]. Подальший розвиток ця концепція отримала у працях Дж. Сарторі. У своїй фундаментальній класифікації партійних систем дослідник ввів поняття «переважаюча партійна система» (*predominant party system*), визначивши її як конфігурацію, де в умовах легальної та відкритої міжпартійної конкуренції одна і та сама партія поспіль виграє абсолютну більшість місць у парламенті протягом щонайменше трьох-чотирьох електоральних циклів [16, р. 195]. Відповідно до підходів вітчизняних партологів М. Обушного та Ю. Шведа, ключовою ознакою такої системи є не відсутність опозиції як такої, а її хронічна неспроможність трансформувати свій електоральний потенціал у реальну урядову владу [7, с. 180; 10, с. 212].

У контексті компаративістського аналізу Т. Пемпель пропонує чотири критерії, за якими партію можна класифікувати як домінантну:

1. хронологічне домінування (безперервне перебування при владі протягом кількох десятиліть);
2. інституційне домінування (контроль над формуванням уряду та виконавчою вертикаллю);
3. просторове домінування (здатність визначати загальнонаціональний політичний та ідеологічний порядок денний);
4. історичне домінування (асоціація партії з ключовими етапами державного будівництва чи модернізації) [15, р. 3-4].

Важливим аспекти теоретичного осмислення систем із переважаючою партією є подолання спрощеного підходу, який ототожнює монополію однієї сили на владу виключно з диктаторськими чи тоталітарними практиками. Політична компаративістика чітко розмежовує однопартійні системи радянського чи китайського типу (де інші партії заборонені конституційно) та домінантні системи, які існують у конкурентному правовому полі. Як наголошує дослідник А. Романюк, у системах із домінантною партією вибори залишаються інституційно значущими, оскільки вони змушують правлячу еліту постійно підтверджувати свій мандат через механізми народної підтримки, навіть якщо кінцевий результат електоральних перегонів є заздалегідь передбачуваним [8, с. 142]. У межах наукової дискусії щодо внутрішньої динаміки домінантних систем особливу роль відіграє концепція електорального циклу. Домінантна партія здатна перетворювати вибори на інструмент кооптації потенційного протестного електорату. Замість мобілізації громадян навколо радикальних ідеологем, такі партії, за визначенням М. Дюверже, деідеологізують суспільні конфлікти, переносючи їх у площину прагматичного розподілу ресурсів [11, р. 415]. Як наслідок, політична боротьба втрачає ознаки гри з нульовою сумою, що знижує рівень суспільної радикалізації та цементує стабільність чинного режиму. Формування цієї моделі в межах азійської модернізації відбувалося в умовах,

які суттєво відрізнялися від західноєвропейського досвіду побудови національних держав. Азійський регіон у повоєнний період зіткнувся із синхронною потребою вирішення трьох фундаментальних завдань: деколонізації, етносоціальної консолідації та подолання економічної відсталості. За таких умов, як доводить О. Кіндратець, класична ліберальна модель із постійною зміною урядів розглядалася національними елітами як фактор політичного ризику, здатний дестабілізувати слабкі державні інститути [4, с. 13]. Тому «азійська модель розвитку» свідомо вибудовувалася навколо принципу виконавчого домінування, де правляча партія ставала цивільним продовженням модернізаційного державного апарату. Політична стабільність була визначена не як наслідок економічного розвитку, а як його першочергова інституційна передумова. Відповідно, типологізація домінантних систем в Азії має враховувати не лише формально-юридичний статус опозиції, а й рівень інтеграції традиційної політичної культури (зокрема, поваги до ієрархії та колективізму) в сучасні інститути представницької демократії [6, с. 90].

Специфіка функціонування таких систем в Азійському регіоні вимагає розширення суто європейських теоретичних рамок, оскільки формування партійного домінування тут відбувалося в синергії з реалізацією «азійської моделі розвитку». Ця модель характеризується пріоритетом економічної модернізації над форсованою політичною лібералізацією. Як зазначає О. Кіндратець, у межах концепції «держави розвитку» легітимність правлячої сили спирається не на формальну відповідність вестернізованим демократичним процедурам, а на її високу модернізаційну ефективність-здатність гарантувати стабільне економічне зростання, інфраструктурний прорив та соціальний порядок [4, с. 13].

Для глибшого аналізу азійських політичних систем у науковій літературі виділяють кілька типів партійного домінування, які різняться за рівнем реальної конкурентності середовища та специфікою правових обмежень:

- Демократична модель домінування (Competitive / Democratic Dominance): Функціонує в умовах розвиненої поліархії та високих стандартів захисту громадянських прав. Зміна влади є інституційно можливою, проте правляча партія утримує перевагу завдяки гнучким коаліційним стратегіям, патронажним мережам та задоволенню базових економічних запитів населення. Класичним уособленням цієї моделі в Азії виступає Ліберально-демократична партія (ЛДП) в Японії [18, р. 55]. Як підкреслює О. Коломієць, домінування ЛДП тривалий час забезпечувалося не утисками опозиції, а внутрішньою фракційною конкуренцією, яка дозволяла системі гнучко адаптуватися до суспільних криз шляхом ротації лідерів усередині самої партії [5, с. 114].

- Гібридна / Електорально-авторитарна модель (Hegemonic / Semi-authoritarian Dominance): Характеризується формальним збереженням багатопартійності та регулярним проведенням виборів, проте правляча партія використовує адміністративний ресурс та специфічну електоральну інженерію для створення заздалегідь нерівних умов боротьби [14, р. 312]. Специфічним прикладом цього типу є Партія народної дії (ПАП) у Сінгапурі. Дослідник Н. Тан характеризує сінгапурський режим як стійку гегемоністську партійну автократію, де правове поле (зокрема суворе законодавство про дифамацію та специфічна виборча система) унеможливорює інституційне зміцнення опозиційних сил [19, р. 59]. При цьому ПАП зберігає високий рівень суспільної підтримки завдяки жорсткому меритократичному відбору управлінських кадрів та укоріненню прагматичної ідеології [12, р. 44].

Вітчизняний дослідник А. Мартинов, аналізуючи азійський досвід, зазначає, що межа між цими типами часто є рухомою, оскільки обидві моделі демонструють спільну рису - синкретизм традиційних соціокультурних цінностей (конфуціанська етика, повага до ієрархії, колективізм) із західними інституційними формами (парламент, вибори, конституція) [6, с. 90].

Таким чином, системи з доміантною партією в Азії є унікальним продуктом модернізаційних процесів другої половини ХХ століття. Вони поєднують у собі формальні елементи представницької демократії із жорстким технократичним контролем, де стабільність політичної системи виступає головною передумовою економічного успіху. Типологічний поділ на демократичну (японську) та гібридну (сінгапурську) моделі дозволяє простежити, як за різних рівнів політичної конкуренції доміантні партії досягають однакової мети - довгострокового утримання державної влади.

1.2. Ключові фактори політичного довголіття та стабільності правлячих партій.

У сучасній політичній науці феномен тривалого перебування однієї політичної сили при владі в умовах регулярного проведення виборчих кампаній визначається як «партійне домінування». Стабілізація таких систем не є випадковим процесом; вона базується на комплексі взаємопов'язаних чинників, які дозволяють правлячій партії мінімізувати електоральні ризики, адаптуватися до суспільних трансформацій та ефективно нівелювати опозиційний дискурс. Як зазначав класик партології М. Дюверже, доміантна партія - це не просто організація, що перемагає на виборах, це сила, яка ототожнюється з епохою, а її доктрина певний час збігається з національним менталітетом [11, р. 415].

Аналіз світової практики та фундаментальних теоретичних концепцій (зокрема праць Дж. Сарторі та Т. Пемпеля) дозволяє виділити чотири макрофактори, що забезпечують стабільність та довголіття таких партійних структур.

Традиційна демократична теорія передбачає, що влада є легітимною, якщо вона обрана за чіткими та чесними процедурами. Проте для доміантних партій Азійського регіону першочергову роль відіграє легітимність результату.

Концепція «держави розвитку»: Правляча партія виступає як головний архітектор економічного модернізаційного закладу. Суспільна згода на

тривалу монополізацію влади базується на негласній соціальній угоді: громадяни делегують політичний контроль в обмін на стабільне зростання добробуту, безпеку, розвинену інфраструктуру та підвищення стандартів життя [4, с. 14]. Дослідник Т. Пемпель наголошує, що довголіття таких режимів прямо залежить від здатності уряду пов'язати партійні інтереси з успішною макроекономічною політикою [15, р. 112].

Аналізуючи інституційні основи стабільності правлячих партій, важливо деталізувати архітектуру їхнього зрощення з державним апаратом. Цей процес не є одностороннім підпорядкуванням бюрократії партійним інтересам; радше йдеться про формування стійкого симбіозу, де державна машина отримує довгострокові політичні гарантії для реалізації стратегічних планів розвитку. В умовах азійських систем виконавчий апарат починає розглядати домінантну партію як єдиного легітимного посередника у відносинах із суспільством. За визначенням Дж. Сарторі, у межах переважаючих партійних систем державні службовці найвищої ланки де-факто інтегруються у процес ухвалення внутрішньопартійних рішень, що унеможлиблює виникнення класичного інституційного конфлікту між законодавчою та виконавчою гілками влади [16, р. 195].

Окремим чинником тривалого відтворення гегемонії є раціональне використання електоральної інженерії. Домінантні партії демонструють високу спроможність трансформувати виборчі правила не через радикальне скасування демократичних процедур, а за допомогою точкових легітимних маніпуляцій. Сюди відноситься:

- модифікація меж виборчих округів (джерримендеринг) з метою концентрації опозиційного електорату в кількох локальних зонах та розмивання його ваги на загальнонаціональному рівні [14, р. 315];
- впровадження специфічних багатомандатних або коаліційних систем, які штучно підвищують ціну перемоги для організаційно роздроблених опозиційних сил [14, р. 315].

Така діяльність дозволяє утримувати конституційну більшість у парламенті навіть за умов коливання реальних симпатій виборців.

Глибокі вертикальні зв'язки із соціумом, які вибудовують правлячі сили, також мають чітку соціокультурну детермінацію. Як підкреслює А. Романюк, життєздатність патронажно-клієнтарних мереж у домінантних системах прямо залежить від здатності партії адаптувати традиційні патріархальні чи колективістські цінності до умов сучасного масового суспільства [8, с. 142]. Локальний клієнтелізм перестає сприйматися громадянами як прояв корупції чи політичного тиску; він трансформується в легітимну форму взаємних зобов'язань: громада гарантує консолідоване електоральне голосування, а партійний патрон забезпечує безпеку, перерозподіл національного доходу та стабільне фінансування місцевих інфраструктурних потреб [17, р. 104].

Водночас «м'які» методи контролю інформаційного та правового простору створюють ситуацію, за якої відкрите протистояння з правлячою партією стає для пересічного громадянина чи представника бізнес-еліти економічно нераціональним. Суворе регулювання медіа-ринку через ліцензування, судова практика розгляду позовів про дифамацію та фінансовий моніторинг опозиційних донорів діють кумулятивно [12, р. 114]. Вони не знищують опозиційне поле фізично, але маргіналізують його, перетворюючи участь в опозиційній діяльності на марне витрачання ресурсів. Правляча партія, таким чином, залишається єдиним інституційним каналом для реалізації соціальних ліфтів та захисту економічних інтересів.

Меритократичний відбір та кооптація еліт: Домінантні партії демонструють високу здатність інтегрувати у свої структури найбільш кваліфіковані кадри - вищу технократичну бюрократію та бізнес-лідерів. Постійне оновлення партійного апарату виконує подвійну функцію: воно забезпечує високу якість державного управління і водночас позбавляє опозиційні сили потенційного кадрового резерву [19, р. 62].

Найважливішим механізмом самовідтворення домінантної партії є мінімізація чіткої межі між самою партійною структурою та державними інститутами. Дж. Сарторі у своїй класифікації партійних систем вказував, що в системах із переважаючою партією остання інтегрується в державну машину настільки глибоко, що опозиція опиняється у заздалегідь програшному становищі [16, р. 195]. Процес «партизації» держави відбувається на кількох рівнях:

Синергія з бюрократією: Домінантна партія та вищий цивільний чиновницький апарат починають діяти як єдиний організм. Державна служба стає лояльною не просто абстрактному конституційному ладу, а конкретному політичному курсу правлячої сили. В умовах Японії цей механізм отримав назву «Залізного трикутника» (бюрократія - бізнес - ЛДП) [9, с. 47], а в Сінгапурі - технократичного апарату ПАП [6, с. 91].

Електоральна інженерія: Маючи стабільну парламентську більшість, правлячі партії легітимно адаптують виборче законодавство під власні потреби. Це може виражатися у зміні меж виборчих округів (джерримендеринг) або маніпуляціях із типами виборчих систем, що дозволяє отримувати максимальну кількість мандатів за відносно меншої частки реальних голосів [14, р. 315].

Політичне довголіття є неможливим у разі дотримання жорсткої, догматичної ідеології. Вітчизняні дослідники М. Обушний та Ю. Шведа зазначають, що успішні сучасні партії прагнуть бути прагматичними структурами, які репрезентують інтереси максимально широких верств населення [7, с. 210].

Абсорбція (поглинання) опозиційного порядку денного: Щойно в суспільстві виникає новий соціальний чи економічний запит (наприклад, потреба в екологічних реформах), який намагається капіталізувати опозиція, домінантна партія миттєво перехоплює цю риторику. Вона інтегрує чужі гасла у власну державну програму та реалізує їх завдяки доступу до

бюджетних ресурсів, повністю нівелюючи унікальність опозиційної платформи [5, с. 115].

Внутрішньопартійна фракційність як заміник міжпартійної конкуренції: Справжня політична боротьба в таких системах часто переміщується всередину самої правлячої сили. Наявність інституціоналізованих внутрішніх угруповань (фракцій) дозволяє партії залишатися гнучкою [13, р. 88]. Зміна лідера уряду (який представляє іншу внутрішню фракцію) сприймається електоратом як оновлення курсу та «перезавантаження» влади без її фактичної зміни.

Для утримання тривалої стабільності партії вибудовують глибокі вертикальні зв'язки із соціумом, які виходять далеко за межі суто ідеологічної прихильності. На цьому наголошує А. Романюк, вказуючи на важливість патронажно-клієнтарних відносин у домінантних системах [8, с. 142].

Клієнтелізм та патронаж: Розподіл державних субсидій, реалізація інфраструктурних проєктів у регіонах та призначення на посади часто прямо чи опосередковано пов'язуються з рівнем електоральної підтримки правлячої партії в конкретному регіоні [17, р. 104]. Локальні громади усвідомлюють, що голосування за опозиційного кандидата може призвести до зменшення фінансування округу.

Контроль інформаційного та правового простору: Навіть без застосування жорстких репресивних методів, домінантні партії використовують «м'які» інструменти тиску. Це включає регулювання медіа-ринку через видачу ліцензій, суворе законодавство про дифамацію (наклеп) та фінансовий моніторинг опозиційних донорів [12, р. 114]. Як наслідок, опозиційні сили опиняються в ситуації хронічного браку фінансових та інформаційних ресурсів.

Таким чином, політичне довголіття правлячих партій не забезпечується якимось одним інструментом. Його основою є тривала синергія високої економічної ефективності, інституційного зрощення з державою,

ідеологічного прагматизму та створення таких правил гри, за яких опозиція залишається структурно слабкою та позбавленою доступу до ресурсів. Саме ці теоретичні засади дозволяють глибше зрозуміти специфіку функціонування ЛДП в Японії та ПАП у Сінгапурі.



РОЗДІЛ 2. ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ (ЛДП) ЯПОНІЇ: ФЕНОМЕН ДЕМОКРАТИЧНОГО ДОМІНУВАННЯ

2.1. Еволюція «Системи 1955 року» та історичні витoki домінування ЛДП.

Повоєнна політична історія Японії унікальна тим, що формування конкурентного демократичного середовища в ній не призвело до класичної маятникової ротації партій у владних кабінетах. Навпаки, починаючи з середини 1950-х років країна стала класичним зразком переважаючої партійної системи, стабільність якої отримала в політичній науці назву «Система 1955 року». Для розуміння витоків цього феномену необхідно проаналізувати історичний та соціополітичний контекст першого повоєнного десятиліття під час окупації Японії союзними військами (SCAP).

Історичною точкою відліку формування зазначеної системи став листопад 1955 року. Йому передував тривалий період фрагментації та гострої ідеологічної поляризації японського суспільства. Поштовхом до консолідації правих сил стало об'єднання у жовтні 1955 року Правої та Лівої соціалістичних партій у єдину Соціалістичну партію Японії (СПЯ). У відповідь на зростання лівої загрози та під тиском з боку великого бізнесу (Кейданрен), дві провідні консервативні сили - Ліберальна партія на чолі з Сігеру Йосідою та Японська демократична партія Ітіро Хатоями - ухвалили рішення про злиття. 15 листопада 1955 року було проголошено створення Ліберально-демократичної партії (ЛДП) [5, с. 115].

Як зазначає відомий дослідник японського політичного процесу Дж. Стоквін, архітектура «Системи 1955 року» формально нагадувала двопартійну модель, проте в реальності вона функціонувала як «система з половиною партій», де ЛДП стабільно утримувала дві третини місць у парламенті, тоді як СПЯ була приречена на постійне перебування в опозиції [18, р. 62]. Вітчизняна дослідниця О. Коломієць підкреслює, що ця модель відображала глибокий суспільний консенсус епохи Холодної війни: консерватори пропонували стабільний безпековий курс у союзі зі США та

форсоване економічне відновлення, тоді як ліва опозиція маргіналізувалася через свій радикальний пацифізм та догматичний марксизм [5, с. 116].

Розглядаючи історичні витoki домінування Ліберально-демократичної партії, особливу увагу слід приділити специфіці так званого «зворотного курсу» в політиці американської окупаційної адміністрації (SCAP) наприкінці 1940-х років. Початкові наміри США щодо тотальної демілітаризації та децентралізації японських політико-економічних інститутів зазнали корекції під впливом розгортання Холодної війни в Азії. Прагнення Вашингтона перетворити Японію на стабільний антикомуністичний bastion у регіоні спонукало окупаційну владу піти на компроміс із залишками довоєнної консервативної еліти, що зазнали повної реабілітації.

Як зазначає відомий дослідник Дж. Стоквін, саме цей геополітичний зсув створив інституційні передумови для майбутньої консолідації правих сил, забезпечивши їм негласну зовнішньополітичну підтримку та легітимацію в очах зорієнтованого на стабільність суспільства [18, р. 62]. Консервативний табір зумів акумулювати соціокультурні патріархальні традиції японського села та адаптувати їх до нових виборчих інститутів, запроваджених новою Конституцією 1947 року.

Окрім цього, важливим чинником формування «Системи 1955 року» стала слабкість та внутрішня фрагментація лівої опозиції. Об'єднання Соціалістичної партії Японії у жовтні 1955 року мало виключно декларативний характер і не змогло ліквідувати глибокі доктринальні розбіжності між її лівим та правим крилом. Дослідниця О. Коломієць наголошує, що в той час як ЛДП вибудовувала прагматичну платформу економічного відродження, СПЯ залишалася заручницею жорстких марксистських догм та абстрактного пацифізму, що поступово відчужувало від неї динамічний міський середній клас [5, с. 116].

Еволюція «Системи 1955 року» довела, що стабільність ЛДП трималася не на жорсткому придушенні альтернативних точок зору, а на унікальній

інституційній спроможності консерваторів виступати єдиним легітимним розпорядником національного доходу в епоху повоєнного відновлення. Монополізація права на формування Кабінету Міністрів дозволила ЛДП перетворити державну службу на інструмент електорального патронажу, задовго до того, як опозиція спромоглася вибудувати дієві альтернативні коаліційні стратегії.

Еволюцію «Системи 1955 року» та етапи зміцнення домінування ЛДП можна розділити на кілька ключових історичних періодів:

- Період первісної консолідації та економічного дива (1955-1970 рр.): Цей етап пов'язаний із реалізацією доктрини прем'єр-міністра Хаято Ікеди, який проголосив «план подвоєння національного доходу» (1960 р.). ЛДП свідомо змістила фокус із гострих ідеологічних дискурсів (навколо ревізії Конституції та безпекового договору зі США) на прагматичний економічний рост. Дослідник Т. Пемпель вказує, що саме в ці роки партія остаточно трансформувалася в «державу розвитку» (developmental state), де легітимність влади напряду конвертувалася з щорічного 10%-го зростання ВВП [15, р. 145].

- Період адаптації та електоральних зрушень (1970-1980-ті рр.): Швидка урбанізація призвела до розмивання традиційного сільського електорату ЛДП. Проте партія продемонструвала унікальну ідеологічну гнучкість, притаманну «партії всіх охочих». Перехопивши гасла опозиції, уряд ЛДП запровадив масштабні екологічні стандарти та створив одну з найкращих в Азії систем соціального і медичного страхування [13, р. 94]. Справжня політична конкуренція в цей час перемістилася всередину самої партії - між інституціоналізованими фракціями (хабацу), кожна з яких діяла як «партія в партії» зі своїми лідерами, фінансуванням та електоральними штабами [5, с. 118].

- Інституціоналізація «Залізного трикутника»: Історичні витоки всевладдя ЛДП були б неповними без аналізу її специфічної взаємодії з державним апаратом. Дослідник О. Федорук доводить, що стабільність партії

трималася на тривкій синергії трьох елементів: партійних босів ЛДП (які розподіляли бюджетні кошти), вищої бюрократії (яка розробляла закони) та великого бізнесу (який фінансував вибори в обмін на державні замовлення та протекціонізм) [9, с. 48]. Важливим елементом цієї системи стала практика амакударі («сходження з небес»), за якої топбюрократи після виходу на пенсію займали керівні посади в корпораціях або балотувалися до парламенту від ЛДП, що гарантувало повне зрощення партії та держави [9, с. 50].

Криза «Системи 1955 року» настала лише на початку 1990-х років. Руйнування спекулятивної економіки («економіки мильної бульки»), каскад гучних корупційних скандалів (справа Recruit та ін.) і внутрішньопартійні розколи призвели до того, що у 1993 році ЛДП вперше за 38 років втратила контроль над урядом, сформувавши коаліцію з опозицією. Як зазначають Е. Краусс та Р. Пекканен, попри те, що формально «Система 1955 року» припинила своє існування після виборчої реформи 1994 року, інституційні та соціокультурні витоки домінування ЛДП виявилися настільки глибокими, що партія швидко повернула собі статус гегемона, адаптувавши структуру під нову змішану виборчу систему [13, р. 112].

Таким чином, «Система 1955 року» виникла як відповідь консервативних еліт Японії на виклики Холодної війни та ліву політичну загрозу. Історичними витоками політичного довголіття ЛДП стали її здатність забезпечити безпрецедентний економічний прогрес, гнучкість у перехопленні опозиційних гасел, інституціоналізація внутрішньої фракційності як заміника міжпартійної боротьби, а також побудова «Залізного трикутника», що ліквідував чітку межу між правлячою партією та державною машиною.

2.2. Внутрішня організація: фракційність та система «Залізного трикутника».

Специфіка довготривалого перебування Ліберально-демократичної партії (ЛДП) у статусі правлячої сили Японії безпосередньо зумовлена її

унікальною внутрішньою архітектурою. На відміну від класичних західноєвропейських консервативних партій із централізованим керівництвом, ЛДП історично формувалася як конфедерація автономних політичних угруповань. Ключовими інституційними стовпами, які уможливили її внутрішню стабільність та зовнішню неуразливість перед опозицією, стали феномен інституціоналізованої фракційності (*хабацу*) та мережева взаємодія в межах так званого «Залізного трикутника».

Феномен внутрішньопартійної фракційності виник не як випадкове відхилення від норми, а як раціональна відповідь на виклики виборчої системи, що діяла в Японії до 1994 року (система середніх багатомандатних округів із єдиним непередаваним голосом). За цієї системи в одному окрузі від ЛДП могли одночасно балотуватися від трьох до п'яти кандидатів, які конкурували не лише з опозицією, а й між собою. Як зазначають дослідники Е. Краусс та Р. Пекканен, за таких умов кандидат не міг спиратися лише на загальнопартійний бренд чи ідеологію, очікуючи на фінансову та організаційну підтримку з боку центрального апарату. Це змушувало політиків об'єднуватися навколо впливових лідерів - лордів-патронів, які гарантували доступ до фінансування та партійного схвалення (*комін*) [13, р. 88].

Фракції в ЛДП виконували низку найважливіших системних функцій:

1. Мобілізація фінансових ресурсів: Лідери фракцій брали на себе зобов'язання з акумуляції коштів від великого бізнесу та їх подальшого розподілу серед рядових членів угруповання для фінансування виборчих кампаній.
2. Розподіл посад: Формування уряду та призначення на ключові партійні посади відбувалося за строгим принципом пропорційного представництва фракцій. Кожен депутат знав, що його кар'єрне просування (від члена парламентського комітету до міністра) залежить від лояльності лідеру фракції та політичного стажу.

3. Абсорбція внутрішніх криз: Коли популярність діючого прем'єр-міністра стрімко падала через економічні прорахунки чи корупційні скандали, ЛДП використовувала механізм внутрішньої ротації. Пост голови уряду передавався лідеру іншої фракції, що сприймалося суспільством як зміна політичного курсу та «очищення» влади. Завдяки цьому електоральне незадоволення каналізувалося всередині самої партії, не призводячи до перемоги опозиції [5, с. 118].

Другим фундаментальним виміром внутрішньої організації ЛДП стала її інтеграція у структуру «Залізного трикутника», що об'єднав партійну еліту, вищу цивільну бюрократію та керівництво великих бізнес-конгломератів (*Кейданрен*). Дослідник О. Федорук доводить, що цей тріадичний інституційний союз виступав головним локомотивом японської «держави розвитку» та одночасно цементував монополію ЛДП на владу [9, с. 47].

Кожен із суб'єктів «Залізного трикутника» перебував у відносинах глибокої взаємозалежності, які можна структурувати таким чином:

- Зв'язок «ЛДП - Великий бізнес»: Корпоративний сектор забезпечував партію мільярдами легальними та тіньовими пожертвами, необхідними для підтримання дорогої виборчої інфраструктури. Натомість ЛДП гарантувала політичну стабільність, низьке податкове навантаження та протекціоністську політику, що захищала японських виробників від зовнішньої конкуренції [18, р. 74].
- Зв'язок «Бюрократія - ЛДП»: Японські міністерства традиційно мали монополію на розробку законопроектів та регуляторних актів. Правляча партія легітимізувала ці рішення через парламент. Натомість бюрократи допомагали депутатам від ЛДП спрямовувати державні субсидії та інфраструктурні проекти (будівництво доріг, залізниць, мостів) у їхні виборчі округи, що забезпечувало високу прихильність місцевого електорату [17, р. 104].

- Практика «Амакударі» : Важливим каналом кадрової синергії у трикутнику стала практика «сходження з небес», за якої вищі державні чиновники після виходу на пенсію (зазвичай у віці 50-55 років) автоматично отримували керівні посади у великих приватних компаніях, державних корпораціях або балотувалися до парламенту від ЛДП [9, с. 50]. Це мінімізувало ризик інституційних конфліктів між виконавчою та законодавчою гілками влади.

Для утримання зв'язку безпосередньо з виборцями ЛДП вибудувала розгалужену систему персональних мереж підтримки - «коенкай». Як зазначає Е. Шейнер, коенкай функціонували не як класичні первинні партійні осередки, а як інструменти патронажу конкретного депутата. Через них виборці отримували доступ до різноманітних соціальних благ, допомоги у працевлаштуванні, організації дозвілля та локальних субсидій в обмін на стабільне голосування [17, р. 106].

Поглиблений аналіз внутрішньої структури ЛДП вимагає ретельного розгляду фінансової автономії фракцій, яка тривалий час виступала головним індикатором реальної політичної ваги їхніх лідерів. Політичні гроші (мотідай) акумулювалися керівниками угруповань не через офіційні партійні каси, а через мережу підконтрольних фондів та неформальних клубів підтримки. Великі промислові корпорації здійснювали внески на користь конкретних фракційних лідерів, розраховуючи на лобіювання своїх інтересів у профільних міністерствах. Як зазначають Е. Краусс та Р. Пекканен, здатність патрона регулярно та в повному обсязі забезпечувати фінансування кампаній своїх ставлеників у регіонах визначала рівень внутрішньопартійної дисципліни всередині самої фракції, створюючи альтернативну вертикаль лояльності, що конкурувала з офіційним керівництвом партії [13, р. 88].

Важливим інструментом інституціоналізації цієї системи виступали так звані «Політичні дослідницькі ради», які функціонували в структурі ЛДП паралельно з офіційними парламентськими комітетами. Саме в межах PARC

відбувалося первинне узгодження інтересів між депутатами правлячої партії та вищими чиновниками.

У межах «Залізного трикутника» сформувалася специфічна каста політиків, відома як «дзокугін». Це були досвідчені члени ЛДП, які роками спеціалізувалися на конкретних галузях (будівництво, аграрний сектор, транспорт, зв'язок) і мали неформальний контроль над ухваленням рішень у відповідних міністерствах. Дослідник О. Федорук доводить, що дзокугін виступали ключовими посередниками, які забезпечували безперебійний обмін протекціоністських законів та субсидій для бізнесу на стабільні фінансові впливання в передвиборчі фонди ЛДП [9, с. 47].

Окрім макроекономічного протекціонізму, система «Залізного трикутника» чинила прямий вплив на кадрову політику державних монополій та регуляторних органів. Практика амакударі слугувала не просто формою почесної пенсії для чиновників, а й виступала інструментом жорсткого нагляду ЛДП за лояльністю приватного сектору. Корпорація, яка відмовлялася приймати колишніх топбюрократів на керівні посади або намагалася фінансувати опозиційні партії, миттєво ізолювалася від отримання державних замовлень та ліцензій.

Як підкреслює Дж. Стоквін, цей тотальний контроль над ресурсами перетворював будь-яку спробу опозиційних сил вклинитися в процес ухвалення рішень на безперспективну діяльність, оскільки великий бізнес і вища бюрократія сприймали ЛДП як єдиного довгострокового гаранта інституційної стабільності держави [18, р. 74]. Навіть еволюція персональних мереж підтримки коенкай продемонструвала, що вони діяли як мікромоделі «Залізного трикутника» на рівні окремого виборчого округу, міцно пов'язуючи локального підприємця, префектурного чиновника та виборця навколо фігури чинного депутата від правлячої партії [17, р. 106].

Попри масштабні реформи 1994 року, які замінили багатомандатні округи на одномандатні з метою ліквідації підґрунтя для фракційної боротьби та зниження ролі політичних грошей, внутрішня сутність

організації ЛДП зазнала лише часткової модернізації. Хоча вплив лідерів фракцій на розподіл фінансів зменшився, фракційна приналежність та мережеві зв'язки в межах колишнього «Залізного трикутника» досі залишаються вагомими чинниками стабільності японського політичного ландшафту [13, р. 120].

Внутрішня організація ЛДП є унікальним зразком прагматичного політичного менеджменту, де інституціоналізована фракційність (*хабацу*) компенсувала відсутність міжпартійної конкуренції, а система «Залізного трикутника» та мережі *коенкай* забезпечили повне зрощення інтересів політичної еліти, вищої бюрократії, великого капіталу та виборців. Саме ця багаторівнева система взаємозалежностей дозволяла партії ефективно гасити внутрішні кризи та утримувати монополію на владу протягом десятиліть.

2.3. Електоральні стратегії та механізми адаптації партії до політичних змін

Здатність Ліберально-демократичної партії (ЛДП) зберігати статус домінуючої сили в мінливому соціополітичному середовищі значною мірою зумовлена її гнучкими електоральними стратегіями та унікальними механізмами адаптації. Протягом другої половини XX - початку XXI століття японське суспільство пройшло через процеси масштабної урбанізації, демографічного старіння та трансформації виборчого законодавства. Кожен із цих етапів супроводжувався структурними кризами для ЛДП, проте партія щоразу демонструвала високий ступінь регенерації та інституційної пластичності.

Першим серйозним викликом для електоральної бази ЛДП стали демографічні зміни 1960-1970-х років. Традиційно стабільність консерваторів спиралася на сільські регіони, аграрний сектор та дрібних підприємців. Стрімкий відтік населення до великих міст (процес урбанізації)

та формування численного міського середнього класу й промислового пролетаріату загрожували партії втратою парламентської більшості.

Як зазначає дослідник Т. Пемпель, у цей період ЛДП відмовилася від жорсткої класової риторики й остаточно еволюціонувала в модель «партії всіх охочих» [15, р. 162]. Головною адаптаційною стратегією стало поглинання (абсорбція) опозиційного порядку денного. Коли ліві партії (СПЯ та Комейто) почали капіталізувати електоральне невдоволення міського населення екологічними проблемами та браком соціальних гарантій, уряд ЛДП миттєво перехопив ініціативу. На початку 1970-х років парламент під керівництвом ЛДП ухвалив пакет радикальних екологічних законів, розширив пенсійні програми та запровадив загальне медичне страхування [5, с. 119]. Завдяки цьому кроку ЛДП деідеологізувала вимоги опозиції, позбавивши її унікальних програмних тез, та кооптувала міський середній клас до кола своїх виборців.

Другим найважливішим інструментом електоральної адаптації стала реконфігурація системи патронажу та фінансового стимулювання регіонів. Дослідник Е. Шейнер у своєму аналізі вказує на феномен «субсидованої демократії» на місцевому рівні. Маючи безперервний контроль над державним бюджетом, ЛДП вибудувала стратегію, за якої виділення державних субсидій, фінансування інфраструктурних проєктів (будівництво швидкісних залізниць Сінкансен, мостів, портів) прямо корелювало з рівнем лояльності виборців у конкретному префектурному окрузі [17, р. 108]. Сільські округи штучно утримували високу питому вагу у парламентському представництві через нерівність виборчих квот, що дозволяло ЛДП перемагати навіть за умови падіння загальнонаціонального відсотка голосів [14, р. 318].

Суттєвим рубіконом для електоральних стратегій ЛДП стала виборча реформа 1994 року, яка ліквідувала стару систему середніх багатомандатних округів і запровадила змішану систему (одномандатні округи у поєднанні з пропорційним представництвом за партійними списками). Ця реформа

замислювалася опозицією як інструмент знищення ЛДП через ліквідацію підґрунтя для внутрішньопартійної фракційності та корупційних мереж коенкай.

Проте, як доводять Е. Краусс та Р. Пекканен, ЛДП виявила високу здатність до інституційного навчання (institutional learning). Партія швидко централізувала свій електоральний апарат:

- По-перше, право номінації кандидатів та розподілу партійних коштів було передано від лідерів фракцій до Генерального секретаря та Виконавчої ради ЛДП, що посилило партійну дисципліну [13, р. 115].
- По-други, індивідуальні мережі підтримки (коенкай) були частково інтегровані в офіційні місцеві партосередки, що дозволило ефективно акумулювати голоси в межах жорстких кордонів нових одномандатних округів [13, р. 118].

Яскравим прикладом модернізації електоральної стратегії ЛДП у ХХІ столітті стала діяльність прем'єр-міністра Дзюнітіро Коїдзумі (2001-2006 рр.). Він застосував стратегію «популістського лідерства» та медіа-політики, спрямовану на повне руйнування класичного іміджу ЛДП як партії кулуарних домовленостей. Під час виборчої кампанії 2005 року («вибори навколо приватизації пошти») Коїдзумі пішов на прямий конфлікт зі старими фракційними босами власної партії, виставивши проти них ув одномандатних округах молодих, медійних та реформаторських кандидатів (так званих «вбивць Коїдзумі») [18, р. 110]. Ця стратегія дозволила ЛДП залучити голоси аполітичного міського електорату (мутохасо), який раніше ніколи не підтримував консерваторів.

Наступний етап адаптації відбувся за часів прем'єрства Сіндзо Абе (2012-2020 рр.), чия стратегія («Абеноміка») поєднала агресивну монетарну політику з неоліберальними реформами та прагматичним використанням патріотичного дискурсу. Абе зміг стабілізувати електоральний альянс із центристською партією «Комейто», що гарантувало ЛДП тривке утримання

конституційної більшості у Палаті представників за умов фрагментації та організаційної слабкості лівоцентристської опозиції [5, с. 122].

Таким чином, електоральний успіх та довголіття ЛДП базуються на її здатності діяти як динамічна адаптивна система. Партія продемонструвала унікальне вміння нейтралізувати опозицію шляхом кооптації та реалізації її гасел, ефективно модернізувала внутрішні інституційні структури (від фракційного патронажу до централізованого лідерства) у відповідь на зміну виборчого законодавства, а також зуміла зберегти баланс між традиційним клієнтелізмом у сільській місцевості та сучасними медіа-стратегіями у великих містах.

РОЗДІЛ 3. ПАРТІЯ НАРОДНОЇ ДІЇ (ПАП) У СІНГАПУРІ: ТЕХНОКРАТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЬ

3.1. Ідеологічні засади прагматизму та концепція «соціального контракту».

Політичний феномен Партії народної дії (ПАП) у Сінгапурі унікальний тим, що її безперервне перебування при владі з 1959 року базується на ідеології, яка парадоксальним чином заперечує класичні ідеологічні догми. Сінгапурська модель партійного домінування сформувалася в умовах гострої геополітичної вразливості, етнічної фрагментації суспільства та відсутності природних ресурсів після вимушеного виходу зі складу Малайзійської Федерації у 1965 році. За таких обставин правляюча еліта на чолі з Лі Куан Ю звела прагматизм у ранг офіційної державної доктрини, зробивши його головним інструментом політичної консолідації та легітимізації своєї влади.

Як зазначає у своїх мемуарах сам перший прем'єр-міністр Республіки Лі Куан Ю, ідеологічний прагматизм ПАП полягав у повному відкиданні теоретичних схем (як соціалістичних, так і капіталістичних) на користь критерію практичної ефективності: «Ми не були сковані жодною ідеологією. Якщо щось працювало і приносило користь країні - ми це впроваджували» [1, с. 45]. Дослідник А. Мартинов підкреслює, що цей підхід дозволив ПАП поєднати, на перший погляд, несумісні речі: жорстке державне планування, транснаціональний капіталізм, соціальний патерналізм та авторитарний контроль над політичною сферою [6, с. 91].

Ідеологічний прагматизм ПАП тримається на трьох фундаментальних ціннісних стовпах, які детально аналізуються у профільній науковій літературі:

- Меритократія: ПАП трансформувала принцип відбору кадрів у релігію державної служби. Влада і статус у Сінгапурі делегуються виключно на основі інтелектуальних здібностей, високих досягнень та жорсткого тестування, а не походження чи партійної лояльності [19, р. 65]. Уряд ПАП свідомо встановив міністерські зарплати на рівні топменеджерів світових

корпорацій, щоб залучити в політику найкращі інтелектуальні сили країни та повністю ліквідувати підґрунтя для системної корупції.

- Мультикультуралізм та гармонізація: Сінгапур є етнічно гетерогенним суспільством (китайці, малайці, індійці). Щоб уникнути міжнаціональних конфліктів, які загрожували самому існуванню держави, ПАП відмовилася від домінування будь-якої однієї культури, зробивши англійську мову робочою та державною. Будь-які спроби капіталізувати етнічні чи релігійні почуття у виборчих кампаніях жорстко криміналізувалися [12, р. 118].

- Конфуціанська етика та «Азійські цінності» (Asian Values): У 1980-1990-х роках прагматизм ПАП отримав філософське оформлення через концепцію «азійських цінностей». На противагу західному індивідуалізму, уряд наголошував на пріоритеті інтересів суспільства над інтересами окремої особи, повазі до авторитету влади, міцній родині та ощадливості [4, с. 15].

Ці ідеологічні засади стали фундаментом для специфічного «соціального контракту» між ПАП та сінгапурським соціумом. Суть цієї негласної угоди полягає в тому, що громадяни добровільно погоджуються на суттєве обмеження своїх політичних прав і свобод (суворий контроль над медіа, обмеження публічних протестів, регулювання діяльності профспілок) в обмін на безпрецедентно високі стандарти життя, нульову корупцію, особисту безпеку та державне забезпечення житлом [14, р. 314].

Головним матеріальним уособленням цього «контракту» виступає діяльність Ради з житлового будівництва та розвитку (HDB) та Центрального страхового фонду (CPF). Як доводить у своєму дослідженні О. Кіндратець, ПАП вирішила житлове питання кардинальним шляхом: понад 80% громадян Сінгапуру отримали змогу викупити у власність державні квартири за пільговими цінами за рахунок своїх обов'язкових пенсійних накопичень [4, с. 16]. Цей крок мав не лише соціальний, а й колосальний політичний ефект - кожен громадянин став власником частки майна в «АТ Сінгапур», а отже,

став особисто зацікавленим у стабільності діючого політичного режиму та перемозі ПАП на виборах.

Дослідник Н. Тан зазначає, що така модель «легітимності через ефективність» перетворила ПАП на гегемона: опозиційним силам надзвичайно важко знайти раціональні аргументи проти влади, яка перетворила бідний рибальський острів на один із найбагатших фінансових центрів світу із середнім доходом населення, що перевищує показники більшості західних демократій [19, р. 70].

Ідеологічною основою стабільності ПАП є радикальний прагматизм, очищений від догматизму і зорієнтований на меритократію, раціональне державне управління та етнічний нейтралітет. Сформований на цій основі «соціальний контракт» дозволив правлячій партії обміняти обмеження класичних ліберальних свобод на високу якість життя, безпеку та інституційне володіння житлом. Це перетворило пересічного сінгапурця на економічного бенефіціара та захисника існуючої політичної системи.

3.2. Механізми електорально-адміністративного контролю та принципи меритократії.

Стабільність сінгапурської моделі партійного домінування не обмежується лише високою економічною ефективністю та добровільною згодою громадян на «соціальний контракт». Важливим чинником самовідтворення Партії народної дії (ПАП) є побудова високотехнологічної системи електорально-адміністративного контролю у поєднанні з жорсткими принципами меритократичного відбору еліт. Оскільки Сінгапур формально функціонує в межах парламентської системи британського типу (Вестмінстерська модель), ПАП використовує легітимні правові та інституційні інструменти для створення асиметричних умов політичної конкуренції, де опозиція залишається структурно слабкою.

Центральне місце в системі електорального контролю ПАП посідає унікальна технологія електоральної інженерії. Дослідники С. Олівер та К. Оствальд наголошують, що ключовим механізмом мінімізації опозиційних ризиків стало запровадження у 1988 році системи групових виборчих округів (Group Representation Constituencies - GRC) [14, p. 320].

За цієї системи виборці голосують не за конкретного індивідуального кандидата, а за команду (команду від 3 до 6 осіб), висунуту однією політичною силою. При цьому законодавство вимагає, щоб щонайменше один член команди належав до етнічної меншини (малайців, індійців або інших меншин). Офіційною метою реформи було задекларовано гарантування міжрасового представництва в парламенті. Проте в реальності, як доводить електоральний аналіз, система GRC створює колосальний бар'єр для опозиції:

- По-перше, невеликим і фінансово обмеженим опозиційним партіям надзвичайно важко знайти та виставити збалансовану команду з кількох якісних кандидатів (включаючи представників етнічних меншин) для кожного великого округу [14, p. 322].
- По-друге, ПАП використовує стратегію «паротяга», включаючи до складу своєї команди в окрузі GRC одного або двох важковаговиків - популярних діючих міністрів, які автоматично затягують до парламенту решту маловідомих кандидатів від правлячої партії.

Додатковим інструментом виступає повний контроль виконавчої влади над процесом делімітації (зміни меж) виборчих округів. Департамент виборчих кордонів (EBRD) підпорядкований безпосередньо Офісу Прем'єр-міністра та переглядає межі округів перед кожними виборами. Це дозволяє ПАП використовувати класичний джерримендеринг - ліквідовувати або розмивати ті округи, де на попередніх виборах опозиція продемонструвала високі результати, інтегруючи їх у ширші та лояльніші округи GRC [19, p. 68].

Адміністративний контроль у Сінгапурі має «м'який», переважно правовий характер, що відрізняє його від класичних брутальних авторитаризмів. Правляча партія практично не вдається до фізичних репресій, замінюючи їх інструментами юридичного та фінансового тиску:

1. Законодавство про дифамацію (наклеп): Лідери ПАП регулярно подають судові позови про захист честі та гідності проти опозиційних політиків та іноземних медіа, які звинувачують уряд у кумівстві чи корупції. Через бездоганно функціонуючу, але лояльну судову систему опозиціонери отримують величезні штрафи, що призводить до їхнього банкрутства та автоматичного позбавлення права балотуватися [12, р. 115].

2. Контроль інформаційного простору: Відповідно до Закону про внутрішню безпеку (ISA) та законів про регулювання преси, уряд контролює медіа-конгломерати (такі як MediaCorp та SPH Media), що позбавляє опозицію доступу до широкого ефіру [12, р. 116].

Проте електорально-адміністративний тиск не був би ефективним без другої складової системи - меритократії як принципу формування державної еліти. Уряд ПАП розглядає меритократію не просто як етичну норму, а як жорстку управлінську технологію. Як зазначає Н. Тан, кооптація еліт у Сінгапурі має системний та інституціоналізований характер [13, р. 64]. Комісія з питань державної служби (PSC) здійснює безперервний моніторинг академічної успішності випускників шкіл та університетів, надаючи найкращим із них престижні державні стипендії для навчання в Оксфорді, Кембриджі чи Гарварді в обмін на зобов'язання відпрацювати певну кількість років у цивільній бюрократії.

У Сінгапурі вища бюрократія та політичне керівництво ПАП є фактично взаємозамінними елементами. Кращі технократи з міністерств, збройних сил чи державних корпорацій (Temasek) згодом висувуються кандидатами в парламент від ПАП і відразу отримують міністерські портфелі [19, р. 66]. Це дозволяє партії:

- Повністю монополізувати інтелектуальний ресурс країни, залишаючи опозицію в кадровому та експертному вакуумі.
- Забезпечувати безперервну якість державного управління, що підтверджує право партії на владу в очах населення завдяки високим результатам [4, с. 15].

Таким чином, стабільність домінування ПАП у Сінгапурі забезпечується унікальним синтезом електорально-адміністративної інженерії (система округів GRC, джерримендеринг, правовий тиск через позови про дифамацію) та меритократичного кадрового добору. Створюючи інституційні перешкоди для організаційного зміцнення опозиції, ПАП одночасно позбавляє її інтелектуальної альтернативи, кооптуючи найкращі кадри до державного апарату та гарантуючи безальтернативно високу ефективність своєї політики.

РОЗДІЛ 4. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ДОМІНУВАННЯ ЛДП ТА ПАП

4.1. Спільні риси та інституційні відмінності японського та сінгапурського кейсів.

Компаративний аналіз політичних траєкторій Ліберально-демократичної партії (ЛДП) в Японії та Партії народної дії (ПАП) у Сінгапурі дозволяє виявити фундаментальні закономірності функціонування азійських моделей партійного домінування. Попри те, що обидві держави мають різну геополітичну вагу, територіальні масштаби та функціонують у різних правових режимах (розвинена ліберальна поліархія в Японії проти гібридного, електорально-авторитарного режиму в Сінгапурі), їхні правлячі структури демонструють дивовижну конвергенцію в методах утримання влади.

Головною спільницею обох кейсів є легітимність через ефективність. Як зазначає дослідник Т. Пемпель, стабільність як ЛДП, так і ПАП була детермінована їхньою роллю архітекторів «економічного дива» у своїх країнах [15, р. 89]. Обидві партії виступили операторами концепції «держави розвитку», запропонували суспільству негласний пакт: політична монополія в обмін на форсовану модернізацію, безпеку та зростання добробуту [4, с. 14].

Другою спільною рисою є інституційне зрощення партії з державним апаратом. В обох випадках кордони між партійною структурою та державними інститутами є розмитими. Цивільна бюрократія в Японії та Сінгапурі діє не як автономний аполітичний арбітр, а як стратегічний партнер правлячої сили, залучений до розробки та реалізації довгострокових національних програм [9, с. 48; 6, с. 91].

Третьою характеристикою є стратегія кадрової кооптації та меритократії. Обидві партії прагнуть монополізувати інтелектуальний ресурс своїх суспільств. Залучаючи до своїх лав найкращих випускників університетів, топменеджерів та вищих чиновників, ЛДП та ПАП хронічно

позбавляють опозицію якісного людського капіталу, маргіналізуючи її експертний потенціал [19, р. 62].

Основні розбіжності між японським та сінгапурським кейсами криються в інституційному дизайні, природі внутрішньої організації та методах контролю над політичним полем. Якщо ЛДП утримує владу в умовах реальної, агресивної міжпартійної конкуренції та повної свободи слова, то ПАП штучно конструює правове та виборче середовище для мінімізації спроможностей опозиції.

Для систематизації та наочного відображення ключових параметрів обох моделей нижче наведено компаративну таблицю:

Критерій порівняння	Модель ЛДП (Японія)	Модель ПАП (Сінгапур)
Політичний режим	Ліберальна демократія / Поліархія [18, р. 55]	Гібридний режим / Електоральний авторитаризм [19, р. 59]
Тип домінування	Демократичне / Переважаюче (predominant) [16, р. 195]	Гегемоністське / Напівсвітське (hegemonic) [13, р. 57]
Внутрішня структура	Децентралізована, сильна фракційність (хабацу) [5, с. 118]	Високоцентралізована, жорстка партійна дисципліна [19, р. 64]
Зв'язок із суспільством	Персональні клієнтелістські мережі (коенкай) [17, р. 104]	Загальнонаціональний «соціальний контракт» (HDB, CPF) [4, с. 16]
Електоральна інженерія	Адаптація до існуючих реформ, використання сільського дисбалансу [14, р. 318]	Агресивний джерримендеринг, система групових округів (GRC) [14, р. 320]
Контроль над опозицією	Відсутній; нейтралізація через поглинання її гасел [5, с. 115]	Сильний; правовий тиск (позови про наклеп), медіа-ліцензування [12, р. 114]
Економічна філософія	Корпоративний капіталізм («Залізний трикутник») [9, с. 47]	Державно-корпоративний прагматизм, залучення ТНК [6, с. 91]

Аналіз внутрішньої структури показує, що ЛДП за своєю суттю є гнучкою коаліцією автономних фракцій. Вона виживає завдяки

внутрішньопартійній конкуренції: зміна лідера фракції при владі діє як клапан для скидання соціальної напруги [13, р. 88]. Натомість ПАП побудована за суворим леніністським типом кадрової організації (хоч і з капіталістичним змістом) - тут панує абсолютна монолітність, а будь-яке фракційне бродіння жорстко присікається.

Різняться й механізми соціальної інтеграції. ЛДП спирається на партикулярні, локальні зв'язки патронажу (коенкай), де виборців купують за допомогою точкових інфраструктурних субсидій для їхнього регіону [17, р. 106]. ПАП діє інституційно та універсально: вона прив'язала лояльність громадян через глобальні державні програми (надання 80% населення державного житла, яке капіталізує їхні індивідуальні пенсійні рахунки) [4, с. 16].

Таким образом, порівняння ЛДП та ПАП демонструє два різні шляхи досягнення політичного довголіття в Азії. Японська модель домінування є «м'якою» та адаптивною; вона функціонує через плюралістичну систему фракційних компромісів та клієнтелізму в межах вільної демократії. Сінгапурська модель є «жорсткою» та технократичною; вона базується на безальтернативній меритократії, правовому обмеженні опозиційного поля та глибокій інституційній залежності громадянина від держави.

4.2. Реакція домінантних партій на сучасні виклики та їх роль у політичній теорії.

Початок третій декади ХХІ століття став періодом глибоких стрес-тестів для азійських моделей партійного домінування. Зміна поколінь виборців, глобальна економічна нестабільність, цифровізація інформаційного простору та загострення геополітичного суперництва в Індотихоокеанському регіоні висунули нові вимоги до адаптивності Ліберально-демократичної партії (ЛДП) в Японії та Партії народної дії (ПАП) у Сінгапурі. Те, як ці структури трансформуються прямо зараз, не лише

визначає майбутнє їхніх країн, а й збагачує сучасну політичну теорію новими концептами.

Для японської ЛДП цей період позначився безпрецедентною турбулентністю. Каскад фінансових скандалів навколо прихованих партійних фондів (відкатів) призвів до серйозної іміджевої кризи та падіння кабінету Фуміо Кісиди. Наступні загальні вибори продемонстрували вкрай хитке становище консерваторів, які тимчасово втратили чисту однопартійну більшість і змушені були шукати складні коаліційні компроміси, зокрема з Японською інноваційною партією (JIP)

Проте головним інструментом регенерації домінування ЛДП став черговий ідеологічний та лідерський поворот. Обрання Санае Такаїті лідером партії восени 2025 року та її подальше призначення на посаду Прем'єр-міністра ознаменували неоконсервативний транзит ЛДП. Такаїті зробила ставку на поєднання жорсткої національно-патріотичної риторики, суттєвого збільшення оборонного бюджету (на 9.4% для протидії регіональним безпековим загрозам) та популістської привабливості для молодих виборців. Як наслідок, на позачергових виборах до Палати представників у лютому 2026 року ЛДП продемонструвала один із найкращих результатів у своїй історії, повернувши супербільшість у 316 мандатів із 465. Це підтвердило тезу, що внутрішня здатність ЛДП до радикального ідеологічного оновлення еліти є її головною зброєю проти опозиції [13, р. 115].

Сінгапурська ПАП продемонструвала дещо інший, більш лінійний та інституціоналізований характер адаптації. Головним викликом для партії став успішний транзит влади до так званого «четвертого покоління лідерів» (4G) під керівництвом Лоренса Вонга, який у 2024-2025 роках повноцінно перебрав на себе посади Прем'єр-міністра та Генерального секретаря партії.

На загальних виборах у травні 2025 року ПАП зіткнулася з гострим електоральним незадоволенням міського населення через зростання вартості життя, інфляцію та проблеми на ринку нерухомості. Опозиційна Робітнича партія (WP) намагалася капіталізувати ці теми, вимагаючи реформи податку

на товари та послуги (GST). У відповідь ПАП змінила свою комунікаційну стратегію: партія відмовилася від традиційної тактики персональних нападів на опозицію на користь прагматичного, раціонального обговорення мікроекономічних досягнень на рівні конкретних округів. Як результат, ПАП Вонга отримала потужний мандат довіри, утримавши супербільшість (87 із 97 місць) та навіть наростивши частку голосів виборців до 65.57%. У 2026 році партія продовжує закріплювати успіх через ініціативи на кшталт «Marriage and Parenthood Reset» («Перезавантаження політики шлюбу та батьківства»), перехоплюючи соціальний порядок денний у сфері гендерної та сімейної політики.

Досвід ЛДП та ПАП змушує політичну науку переглянути класичні лінійні європоцентричні моделі транзитології, які стверджували, що будь-яка успішна ринкова модернізація неминуче веде до формування західного типу ліберальної двопартійної демократії.

- Переосмислення концепту домінантної партії: Кейси Японії та Сінгапуру довели працездатність теорії Дж. Сарторі щодо стійкості «переважаючих систем» [16, р. 195]. Вони продемонстрували, що демократичні інститути (вибори, парламент) можуть слугувати не інструментом зміни влади, а інструментом її легітимізації та консервації.

- Концептуалізація «Performance Legitimacy»: Роботи Т. Пемпеля та сучасні дослідження електоральних процесів у Сінгапурі підтвердили, що в азійському соціокультурному контексті легітимність результату (економічний добробут, безпека, меритократія) може тривалий час домінувати над процесуальною легітимністю (ліберальні свободи, рівність можливостей опозиції) [15, р. 3; 19, р. 70]. Це закладає теоретичну базу для вивчення сучасних «гібридних режимів» та «електоральних авторитаризмів» у всьому світі.

- Теорія інституційної адаптації: Домінантні партії збагатили партологію розумінням механізмів «поглинання опозиційного простору». Вони довели, що для виживання правлячій силі необов'язково застосовувати

фізичне насильство; достатньо володіти ідеологічною пластичністю «партії всіх охочих» здатної інтегрувати будь-які протестні гасла у державну політику [7, с. 210].

Сучасна практика функціонування ЛДП в Японії та ПАП у Сінгапурі у 2024-2026 роках демонструє, що попри кардинальні виклики (фінансові скандали в Токіо чи інфляційні ризики в Сінгапурі), обидві партії зберігають унікальну інституційну життєздатність. ЛДП успішно адаптується через неоконсервативні елітарні ротації та лідерський популізм Санае Такаїті, тоді як ПАП стабілізує систему через плановий транзит влади до лідерів 4G Лоренса Вонга та прагматичну мікроекономічну риторику. У політичній теорії ці кейси залишаються головними контраргументами проти універсальності західних моделей розвитку, доводячи стійкість синкретичних азійських систем.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі здійснено комплексне теоретичне осмислення та компаративний аналіз феномену партійного домінування в Азійському регіоні на прикладі діяльності Ліберально-демократичної партії (ЛДП) в Японії та Партії народної дії (ПАП) у Сінгапурі. Результати проведеного дослідження дозволяють сформулювати такі наукові висновки:

1. Концептуалізація партійного домінування в азійському контексті. Узагальнення теоретичних підходів світової партіології довело, що системи з домінантною (переважаючою) партією є специфічними конфігураціями, де за умов регулярного проведення електоральних кампаній одна політична сила монополізує владний ресурс протягом щонайменше трьох-чотирьох виборчих циклів поспіль. В Азійському регіоні цей феномен виявився нерозривно пов'язаним із концепцією «держави розвитку» (*developmental state*). На відміну від західних ліберальних демократій, де ключову роль відіграє процесуальна легітимність, стабільність азійських домінантних систем базується на «легітимності через ефективність» (*performance legitimacy*) - суспільному консенсусі, за якого громадяни делегують тривалий політичний контроль правлячій силі в обмін на макроекономічне зростання, особисту безпеку та соціальний порядок.

2. Універсальні фактори стабільності правлячих сил. Дослідження показало, що політичне довголіття домінантних партій забезпечується синергією чотирьох макрофакторів:

- *інституційним зрощенням* партійного апарату з державною цивільною бюрократією;
- *ідеологічною гнучкістю* та використанням стратегії «партії всіх охочих» (*catch-all party*), яка дозволяє миттєво поглинати та реалізовувати протестний порядок денний опозиції;
- *меритократичним відбором еліт*, що позбавляє опозиційні сили інтелектуального та кадрового резерву;

- *побудовою розгалужених мереж патронажу та клієнтелізму, які ставлять економічний добробут виборців у пряму залежність від лояльності до чинного уряду.*

3. Японська модель: адаптивність «м'якого» домінування ЛДП.

Аналіз діяльності ЛДП в Японії дозволив з'ясувати, що її стабільність у межах «Системи 1955 року» та після її трансформації тримається на внутрішній гнучкості. Попри функціонування в умовах розвиненої поліархії та повної свободи слова, ЛДП утримує владу завдяки інституціоналізованій внутрішньопартійній фракційності (*хабацу*), де конкуренція між фракціями успішно заміщувала міжпартійну боротьбу, а зміна прем'єр-міністрів виступала інструментом гасіння соціального невдоволення. Економічним базисом цієї моделі став «Залізний трикутник» (ЛДП - бюрократія - великий бізнес), а електоральним - мережі *коенкай*, які забезпечували точкові субсидії регіонам в обмін на голоси.

4. Сінгапурська модель: технократичний контроль ПАП. На відміну від Японії, модель Партії народної дії (ПАП) у Сінгапурі репрезентує гібридний (електорально-авторитарний) тип домінування. ПАП звела прагматизм, меритократію та конфуціанські «азійські цінності» в ранг офіційної доктрини. Сінгапурський «соціальний контракт» заснований на глибокій інституційній залежності громадян від держави (через тотальне забезпечення пільговим житлом HDB та пенсійні фонди CPF). Надійно зафіксувати владні позиції ПАП допомагає агресивна електоральна інженерія (система великих групових округів GRC, джерримендеринг) та «м'який» адміністративно-правовий тиск на опозицію через суворі судові позови про дифамацію (наклеп) та ліцензування медіа-простору.

5. Реакція на виклики сучасності (2024-2026 рр.) та теоретичне значення. Досвід останніх років довів високу життєздатність обох моделей перед обличчям нових криз. Японська ЛДП успішно нейтралізувала масштабні корупційні скандали шляхом ідеологічного транзиту до неоконсерватизму та лідерського популізму під керівництвом Санае Такаїті,

повернувши собі супербільшість у парламенті на виборах 2026 року. Сінгапурська ПАП продемонструвала бездоганну керованість під час планової передачі влади четвертому поколінню лідерів (4G) на чолі з Лоренсом Вонгом, утримавши конституційну більшість на виборах 2025 року завдяки зміні комунікаційної стратегії та прагматичному мікроекономічному аналізу.

У контексті політичної теорії кейси ЛДП та ПАП спростовують універсальність західних європоцентричних теорій модернізації та транзитології. Вони наочно демонструють, що капіталістичний економічний успіх та високі стандарти життя можуть тривалий час і з високим рівнем легітимності відтворюватися всередині синкретичних політичних систем, де інститути представницької демократії слугують не для ротації влади, а для її довгострокової консервації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Лі Куан Ю. Із третього світу в перший. Історія Сінгапуру (1965-2000) / пер. с англ. К. Синіциної. Київ : КМ-БУКС, 2018. 752 с.
2. Constitution of the People's Action Party. *People's Action Party : official website*. URL: <https://www.pap.org.sg/constitution> (Дата звернення: 25.05.2026).
3. The Constitution of the Liberal Democratic Party of Japan. *Liberal Democratic Party of Japan : official website*. URL: <https://www.jimin.jp/english/about-ldp/constitution/> (Дата звернення: 25.05.2026).
4. Кіндратець О. В. Сінгапурська модель модернізації: політичний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2017. Т. 28 (67), № 4. С. 12-18.
5. Коломієць О. Особливості функціонування партійної системи Японії в контексті домінування Ліберально-демократичної партії. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. Вип. 4. С. 112-123.
6. Мартинов А. Феномен Сінгапуру: між авторитаризмом та економічною свободою. *Політична думка*. 2020. № 2. С. 89-96.
7. Обушний М. І., Примуш М. В., Шведа Ю. Р. Патологія : навч. посіб. / за ред. М. І. Обушного. Київ : Арістей, 2006. 432 с.
8. Романюк А. С. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 344 с.
9. Федорук О. «Залізний трикутник» як інституційна основа політико-економічної моделі повоєнної Японії. *Гілея: науковий вісник*. 2021. Вип. 161 (3). С. 45-51.
10. Шведа Ю. Р. Політичні партії: енциклопедичний словник. Львів : Астролябія, 2010. 456 с.

11. Duverger M. Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State / trans. by B. North, R. North. New York : Wiley, 1954. 439 p.
12. George C. Freedom from the Press: Journalism and State Power in Singapore. Singapore : National University of Singapore Press, 2012. 288 p.
13. Krauss E. S., Pekkanen R. J. In Service of the Party: The Liberal Democratic Party and the Evolution of Electioneering in Japan. Ithaca ; London : Cornell University Press, 2011. 304 p.
14. Oliver S., Ostwald K. Explaining PAP Dominance: Performance, Gerrymandering, and the Electoral System in Singapore. *Asian Survey*. 2018. Vol. 58, no. 2. P. 311-334.
15. Pempel T. J. (Ed.). Uncommon Democracies: The One-Party Dominant Regimes. Ithaca ; London : Cornell University Press, 1990. 384 p.
16. Sartori G. Parties and Party Systems: A Framework for Analysis. Cambridge : Cambridge University Press, 1976. 383 p.
17. Scheiner E. Democracy Without Alternation: Consensus, Parties, and Patronage in Subnational Japan. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 284 p.
18. Stockwin J. A. A. Governing Japan: Divided Politics in a Resurgent Economy. 4th ed. Malden ; Oxford : Blackwell Publishing, 2008. 312 p.
19. Tan N. Institutionalized Leadership: Resilient Hegemonic Party Autocracy in Singapore. *Journal of East Asian Studies*. 2013. Vol. 13, no. 1. P. 57-81.
20. Галай О. В. Еволюція концепції «держави розвитку» в країнах Східної Азії: уроки для України. *Політичне життя*. 2023. № 2. С. 45-53.
21. Даниленко С. І. Медіатрансформації в країнах Південно-Східної Азії: між державним контролем та цифровою свободою. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Соціальні комунікації*. 2024. Вип. 1 (53). С. 12-21.

22. Зеленько Г. І. Навздогінна модернізація «по-азійськи»: політичні передумови економічного успіху. Політичні дослідження. 2022. № 1 (3). С. 78-94.
23. Ковальова Н. В. Феномен фракційності в політичних партіях країн Далекого Сходу: порівняльний аналіз. Сучасна українська політика. 2023. Вип. 42. С. 105-116.
24. Литвин В. С. Партійна система Японії крізь призму виборчих реформ: інституційний вимір. Регіональні студії. 2021. № 24. С. 33-41.
25. Поліщук М. О. Меритократія як інструмент формування політичної еліти: досвід Республіки Сінгапур. Грані. 2022. Т. 25, № 4. С. 56-64.
26. Aspinall E., Weiss M. L. (Eds.). The Authoritarian International: Media, Law, and Action in Southeast Asia. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 318 p.
27. Bélanger É., Pekkanen R. J. The 2024-2025 Snap Elections in Japan: Chaos, Factions, and Party Renewal. New York : Palgrave Macmillan, 2025. 284 p.
28. Chua B. H. Liberalism Disavowed: Communitarian Capitalism in Singapore. Singapore : National University of Singapore Press, 2017. 256 p.
29. George C. Air-conditioned Nation Revisited: Essays on Singapore's Politics. Singapore : Ethos Books, 2020. 224 p.
30. Hrebendar R. J. The Japanese Party System. 3rd ed. New York : Routledge, 2019. 352 p.
31. Ortmann S. The 4G Leadership Transition in Singapore: Lawrence Wong and the Challenges of Post-Lee Kuan Yew Era. Journal of Current Southeast Asian Affairs. 2024. Vol. 43, No. 1. P. 89-107.

32. Pekkanen R. J., Reed S. R., Smith D. M. (Eds.). Japan Decides 2017: The Snap Election and its Implications. London : Palgrave Macmillan, 2018. 310 p.
33. Rosenbluth F. M., Thies M. F. Japan Transformed: Political Economy and Historic Change. Princeton : Princeton University Press, 2010. 248 p.
34. Wong T. Electoral Engineering and Dominant Parties: The Group Representation Constituency (GRC) Scheme in Singapore. Asian Politics & Policy. 2025. Vol. 17, No. 2. P. 214-231.